

HANS GERD HAPPEL

Zintegrowane interdyscyplinarne zarządzanie informacją na Uniwersytecie Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą

Przekształcanie bibliotek szkół wyższych w biblioteki hybrydowe, zarządzające mediami drukowanymi i elektronicznymi i realizujące własne projekty digitalizacji, to tendencja, której nie można przeoczyć. Aby sprostać coraz krótszym cyklom innowacyjnym i konieczności regularnej migracji danych, biblioteki zdane są coraz bardziej na ścisłą współpracę z centrami obliczeniowymi i medialnymi. W trosce o trwały rozwój sieci systemów komunikacji i informacji elektronicznej, Rada Naukowa, Niemieckie Towarzystwo Naukowe, Niemiecka Inicjatywa na Rzecz Informacji Sieciowej, pracownicy bibliotek naukowych DBV, centrów obliczeniowych (ZKI), mediów (AMH), podjęły współpracę, efektem której były stosowne dokumenty i opinie.

Optymalizacja zarządzania

Mając powyższe na uwadze, a także w ramach szeroko zakrojonej inicjatywy optymalizacji zarządzania, na Uniwersytecie Europejskim Viadrina dokonano restrukturyzacji wszystkich resortów i jednostek centralnych. Zmiany te poprzedzone zostały precyzyjnym planem, opracowanym w roku 2005, w którym, uwzględniając nowe wymogi, opracowano nowoczesny, optymalny model zarządzania. W tym samym czasie zmieniał się również status prawny naszej uczelni. Uniwersytet Europejski przestał podlegać władzom politycznym Brandenburgii, a stawał się uczelnią finansowaną i zarządzaną przez fundację, co dodatkowo wymuszało pewne reformy organizacyjne.

W kwietniu 2006, władze Uniwersytetu, w porozumieniu z gremium powołanym do przeprowadzenia zmian, kadram kierowniczą i ekspertami zaproszonymi z zewnątrz, zorganizowały warsztaty, gdzie dyskutowano nad wadami i zaletami projektowanego systemu zarządzania informacją na uczelni. Przedmiotem dyskusji było rozważenie wad

i zalet planowanego wówczas procesu fuzji wszystkich jednostek uczelni, które zajmowały się technicznym i treściowym aspektem przetwarzania informacji. Chodziło tu o obie największe jednostki strukturalne: bibliotekę uniwersytecką i centrum obliczeniowe (komputerowe). Ponadto rozważano możliwość zintegrowania także działu reprografii oraz sekcji „technika audiowizualna”.

W trakcie dyskusji, zwolennicy integracji akcentowali ekonomiczne korzyści, płynące ze współpracy. Łatwiej – argumentowano – optymalnie wykorzystać posiadany potencjał finansowy i personalny, wówczas, gdy zarządzanie różnymi konfiguracjami i systemami serwerów baz danych jest scentralizowane. Łatwiejsze jest znajdowanie oszczędności w nabywaniu licencji oprogramowania i zawieraniu umów ramowych ze służbami, zajmującymi się dozorem i konserwacją sprzętu. Połączenie wszystkich jednostek, ułatwia – a w sytuacji permanentnych trudności w tej dziedzinie jest to bardzo ważne – prowadzenie racjonalnej polityki kadrowej. Dla władz i kadry kierowniczej uniwersytetu wygodniej jest, gdy mają jednego centralnego partnera rozmów, który później, w przypadku pojawienia się problemów i wątpliwości, prowadzi rozmowy i nadzoruje rozwiązywanie zadań. Unika się w ten sposób kłopotów, które często występowały wcześniej, gdy nierzadko okazywało się, że pracownicy mają trudności z określeniem i zlokalizowaniem specjalisty, który mógłby pomóc im w rozwiązaniu określonego problemu.

Zarządzanie informacją w oparciu o stanowisko informacyjne, w którym rozpocznie się poszukiwania, i które zadba o wszystkie potrzebne usługi, odpowiada nowoczesnemu modelowi serwisu, koordynującego wszystkie usługi z jednego miejsca. Na przykładzie IKMZ w Cottbus, omówiono efekty zainstalowania w czytelnicy tzw. Front - Office, w którym pracują osoby kompetentne zarówno w kwestiach technicznych, jak i bibliotecznych; praktyka pokazuje, że w dzisiejszych czytelnicy z kompleksowym wyposażeniem w drukarki, skanery i komputery oraz bezprzewodowym dostępem do internetu, osoba dysponująca tylko bibliotecznymi kompetencjami już nie wystarczy. Poprzez połączenie obszarów z różnymi zadaniami i kompetencjami oraz wymianę doświadczeń, zebranych w trakcie szkoleń, a także ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez pracowników, powstaje specjalna jakość obsługi serwisowej użytkownika.

Przeciwnicy podkreślali, że i tak istnieją już powiązania między różnymi strefami biblioteczną, techniczną i multimedialną, a intensywna współpraca, między nimi, ciągłe wzajemne kontakty, pozwalają bibliotekarzom intensywnie pracować, bez wprowadzania radykalnych zmian. Proponowali czekać i obserwować to, co dzieje się na Uniwersytecie Technicznym w Monachium, na uniwersytetach w Oldenburgu, Augsburgu i Münster, gdzie wprowadza się podobne zmiany, nadzorowane przez Niemieckie Towarzystwo Naukowe. Proponowano, żeby dopiero po zakończeniu tej reorganizacji, podsumowaniu wszystkich zysków i strat, podjąć ostateczną decyzję o wprowadzeniu

zmian strukturalnych na Uniwersytecie Europejskim. Efekty synergii nie występowały przy każdej fuzji, lecz były związane z określonymi uwarunkowaniami ramowymi i personalnymi. Ponieważ oba te warunki można jakościowo określić dopiero po analizie projektów fuzji, antagoniści proponowali poczekać na wyniki uzyskane, dzięki zmianom, którym patronuje Niemieckie Towarzystwo Naukowe.

Fuzja

Po okresie rozmów, podjęto decyzję o przeprowadzeniu na Uniwersytecie Europejskim połączenia całego obszaru technicznego i bibliotecznego w jednolite centrum usługowe, przy zachowaniu jednak ich dotychczasowych kompetencji. Latem 2006 gotowy już był szczegółowy plan organizacyjny nowej struktury, zmieniony potem tylko w kilku szczegółach. 1.08.2006 rozpoczęto realizację koncepcji.

Najważniejszą komórką w ramach Centrum Bibliotecznego - Informacyjnego (BIZ), jak nazwana została powstająca jednostka, jest centralne biuro koordynacyjne, czyli dyrekcja, jej skład stanowią: dyrektor Centrum Informacji, Komunikacji i Mediów (IKMZ), dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej (UB) i Dyrektor Naczelny, który odpowiada za całe Centrum (BIZ). Dyrekcja spotyka się regularnie co 14 dni na naradach, w których biorą udział również kierownicy oddziałów. W trakcie tych narad, omawia się koordynację działań planowych, problemy personalne i finansowe, a przede wszystkim, analizuje się zgłaszane projekty i kontroluje stopień ich realizacji. Ważnym zadaniem dyrekcji jest też ustalanie, poprzez analizę procesów pracy, możliwości racjonalnego współdziałania, co umożliwi bardziej efektywne zatrudnianie personelu na poszczególnych stanowiskach. Dyrektor IKMZ kieruje oddziałami, które w klasycznym układzie organizacyjnym, przypisane są do centrum obliczeniowego, a więc realizują zadania obliczeniowe a także związane z konserwacją, dozorem i rozbudową sieci komputerowej. Projekt fuzji we Frankfurcie nad Odrą zawiera dodatkowo usługi reprograficzne, rozbudowę techniki medialnej z miejscami do korzystania z video i audio, usługi video - konferencji, dozór i konserwację serwera, wprowadzaniem do sieci plików video i audio, video na żądanie, dvd i dozór funkcji specjalnych, takich jak moduły systemu informacyjnego uczelni (HIS) i zintegrowanego systemu zarządzania biblioteką (SISIS). IKMZ prowadzi regularnie co dwa tygodnie naradę roboczą z kierownikami oddziałów (system informacyjny/ system biblioteczny/ służby utrzymania systemu i usługi drukowania/ technika multimedialna i komputerowa). Dyrektor IKMZ reprezentuje uniwersytet w ponadregionalnych gremiach DINI, ZKI, DFN.

Pod względem ilości pracowników, największą strefą BIZ jest Biblioteka Uniwersytecka. Jej struktura obejmuje tradycyjne oddziały biblioteczne: gromadzenie, katalogowanie i udostępnianie. Każdy z nich podzielony jest na mniejsze komórki, czyli stanowiska. I tak w Oddziale Gromadzenia mamy stanowiska gromadzenia monografii,

gromadzenia czasopism oraz wymiany i darów. W Oddziale Katalogowania wyodrębniono, jako samodzielne stanowiska, katalogowanie alfabetyczne i katalogowanie rzeczowe. Oddziałowi temu podporządkowano również Archiwum Uniwersyteckie. Oddział Udostępniania składa się z Wypożyczalni Miejscowej i Międzybibliotecznej. Ponadto do tego oddziału przypisano stanowisko „technika książki”.

Zgodnie z profilem Uniwersytetu Europejskiego Biblioteka Uniwersytecka przejęła też zadanie archiwizowania druków urzędowych i szarej literatury¹ z Unii Europejskiej (Europejskie Centrum Dokumentacji (EDZ)). Centrum tym kieruje fachreferent nauk prawnych, który dodatkowo na licznych spotkaniach służących wymianie informacji w ramach UE, prezentuje ofertę informacji elektronicznej. W przeważającej części kierownicy oddziałów są jednocześnie fachreferentami odpowiedzialnymi za dziedzinę, którą studiowali, aby, w porozumieniu z wydziałami, profesjonalnie budować zbiory odpowiadające profilowi Viadriny. Co tydzień odbywa się spotkanie robocze kierowników oddziałów, którzy następnie organizują spotkania w swoich oddziałach. W spotkaniach kierowników bierze udział kierowniczka biblioteki Collegium Polonicum ze Słubic, ze względu na wielostronną i bardzo ścisłą współpracę między bibliotekami po obu stronach Odry.

Na życzenie kanclerza Uniwersytetu Europejskiego dodatkowo, cztery razy w roku, odbywa się zebranie wszystkich pracowników IKMZ i UB. W spotkaniach tych osobście bierze udział Kanclerz, by podtrzymywać bezpośredni kontakt z wszystkimi pracownikami BIZ. Ta rozwinięta struktura zebrań wzmacnia dialog między oddziałami i umożliwia kontakt wszystkich pracowników z kierownictwem uczelni. Wymianę informacji wspiera budowa i ciągły rozwój systemu wymiany informacji elektronicznej. Dzięki systemowi „BIZ - Intern” wszyscy pracownicy mogą ze swego stanowiska pracy dotrzeć do protokołów zebrań roboczych, ankiet sondujących opinie na aktualnie dyskutowane problemy oraz założeń programowych i organizacyjnych. Dyrekcja BIZ od początku była zgodna, że kierownikom oddziałów i pracownikom należy dać większy zakres uprawnień i swobodę podejmowania decyzji, ale też obarczyć ich większą odpowiedzialnością. Wprowadzenie nowej organizacji przyczyniło się do skrócenia czasu wykonywania poszczególnych czynności i jednocześnie zwolniło dyrektora z wielu czasochłonnych obowiązków.

Jako jednostka centralna BIZ podlega bezpośrednio pani Prezydent Uniwersytetu Europejskiego. W gremiach uniwersyteckich BIZ jest szeroko reprezentowany, dzięki czemu, w trakcie wszelkich dyskusji nad planami i wnoszonymi projektami, można prezentować punkt widzenia biblioteki i skutecznie bronić jej interesów. Dodatkowo

¹ Przez pojęcie to rozumie się wszelkiego rodzaju druki nie posiadające wyraźnie określonego adresu wydawniczego, funkcjonujące jednak w danym środowisku: zarządzenia, sprawozdania, komunikaty itp.

przedstawiciel BIZ uczestniczy w spotkaniach roboczych u kanclerza, a także w senacie, komisji bezpieczeństwa pracy, komisji senackiej ds. technologii informacji, komunikacji i komputeryzacji.

BIZ posiada wspólny budżet, który podzielony na poszczególne jednostki, ustalany jest na początku każdego roku. W ramach BIZ możliwe jest przenoszenie środków, co ułatwia bieżące sterowanie wydatkami. Dla finansów BIZ coraz ważniejsze staje się pozyskiwanie środków spoza budżetu uczelni. W tym kontekście uczestniczenie przedstawicieli biblioteki w różnych gremiach, pozwala błyskawicznie reagować, tam, gdzie takie możliwości pozyskania się pojawiają. W takich przypadkach przedstawiciele BIZ składają wnioski razem z innymi wydziałami.

Realizacja pierwszych zadań

Od momentu powstania, w sierpniu 2006, BIZ musiał zdać kilka egzaminów. Ponieważ już przed połączeniem IKMZ szczegółowo opracował plan migracji, teraz należało go zrealizować. Najważniejszym elementem zmian jest rezygnacja ze starego systemu Novell i serwera działającego pod Unix i Sun - Solaris. Zamiast nich, planowane jest wdrożenie jednolitej sieci bazującej na Windows 2003. Koncepcja zabezpieczeń przewiduje wydolny, automatyczny backup i Active Directory, a także - dzięki wprowadzeniu systemu Single Sign-On - znacznie łatwiejsze zarządzanie kontami i hasłami, co będzie istotnym ułatwieniem dla pracowników i studentów. W chwili obecnej wprowadzono już na całej uczelni jednolity system zarządzania i kształtowania wizerunku, który obejmie wszystkie wydziały, zarząd i jednostki centralne. Przystawiono także telefonię analogową na cyfrową, tak więc rozmowy mogą być prowadzone za pomocą Voice over IP. Wysyłanie e-maili jest od lutego 2007 realizowane przez nowy serwer Exchange. Jednocześnie zaproponowano dla całego uniwersytetu e-mailowy program MS-Outlook. W porównaniu z poprzednim programem Pegasus, wielu użytkowników jest pod wrażeniem organizacji i możliwości programu (funkcja kalendarza, zarządzanie zadaniami). Wszystkie te prace, które dla większości pracowników, były zupełną nowością i nakładały na nich obowiązek przekwalifikowania, wiązały się z intensywnymi szkoleniami. Obszerny program szkoleń prowadzonych przez doświadczonych docentów realizowano na miejscu i poza uczelnią.

Rok temu Biblioteka Uniwersytecka zmodernizowała wszystkie miejsca pracy oraz wyposażenie czytelni i zmieniła system zarządzania biblioteką SISIS - ONL na nowy produkt SISIS - Sunrise. Na serwer centralny wybrano Sunfire-V880 z systemem baz danych Sybase, a na stanowiska pracy w czytelniach rozwiązanie *Thin client*, co pozwoliło zapewnić centralne, oparte na serwerze, administrowanie sprzętem. (Server - Based Computing). Terminale bez twardych dysków, które stoją w czytelni zostały szczególnie starannie zabezpieczone odpowiednim oprogramowaniem przed manipulacjami

użytkowników. Instalacja Access Pointów, w czytelnich i budynkach Uniwersytetu Europejskiego Viadrina, daje użytkownikom dostęp do internetu po zalogowaniu kartą V-Lan, zgodną ze standardem IEEE 802.11b,9. Ponadto zmodernizowano miejsce pracy dla osób niewidomych, bardzo przydatne przy egzaminach państwowych z prawa. Aby pozyskać odpowiednie *know - how* w zakresie technologii digitalizacji, zakupiono wydajny skaner książek, wyposażony w kołyskę i oświetlający bezpiecznie książki od góry, dzięki czemu odpadło, dotychczas niezbędne, mozolne i czasochłonne obracanie skanowanej książki. Zainstalowana sieć SISIS - InfoGuide ma za zadanie, w sposób przyjazny dla użytkownika, operować wieloma różnymi systemami katalogowymi na jednej powierzchni. Dzięki temu, możliwe jest przeszukiwanie z katalogu Collegium Polonicum, wspólnej, międzynarodowej jednostki Uniwersytetu Europejskiego i Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W przyszłości dołączone zostaną inne, ważne dla regionu katalogi. Dzięki temu wyraźnie poprawi się sposób katalogowania i udostępniania mediów znajdujących się w Euroregionie. Obecnie planowane jest wyodrębnienie w czytelni pomieszczenia szkoleniowego, wyposażonego w komputery sieciowe i dostępnego dla studentów w dogodnym dla nich, czasie - w dni robocze od 9 do 21, w soboty od 9 do 18 a w niedziele od 10 do 18.

Polsko - niemiecki model współpracy

We Frankfurcie nad Odrą pokazano, jak dwie instytucje informacyjne i komunikacyjne, BIZ we Frankfurcie nad Odrą i Biblioteka Collegium Polonicum (CP) w Słubicach mogą istnieć, rozwijać się po obu stronach granicy i współpracować, z korzyścią dla obu państw. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu wszystkich pracowników obu bibliotek, stworzono, krok po kroku, pełną zaufania atmosferę, która pozwoliła nawiązać intensywną współpracę i ostatecznie zbudować wspólny system organizacyjny. To duży sukces, że zbiory biblioteki zagranicznej mogą być udostępniane dzięki wyszukiwarce niemieckiego konsorcjum bibliotek KOBV. Jedyną w swoim rodzaju jest wspólna praca przy katalogowaniu zbiorów. Dzięki połączeniu przez Odrę, polskie koleżanki i koledzy wprowadzają dane do centralnego serwera, znajdującego się w bibliotece we Frankfurcie. Obie biblioteki opracowują wspólnie i przy współpracy ze Staatsbibliothek w Berlinie bardzo obszerną spuściznę byłego dyrektora Polsko - Niemieckiego Instytutu w Darmstadzie, profesora Karla Dedeciusa (wejście na portal informacyjny Malvine dla rękopisów i spuścizn : <http://malvine.org> oraz na portal Kalliope: <http://kalliope.staatsbibliothek-berlin.de>).

W przeszłości obie biblioteki współpracowały przy projekcie MOE pod kierunkiem EDBI, organizowały podróże, zakup specjalistycznych czasopism, wspólnie też wydatkowały środki rzeczowe i środki przeznaczone na bieżącą obsługę czytelników. W roku 1997 we Frankfurcie zorganizowano, pod hasłem: „Biblioteki łączą światy”,

wspólny Dzień Bibliotekarza, któremu patronował premier Brandenburgii. Pokazano wówczas jak praktycznie wygląda transgraniczna praca bibliotek. W roku bieżącym zamierzamy kontynuować tę tradycję. W trakcie innych spotkań i posiedzeń przedstawiciele BIZ mówią o specyfice swojej pracy, kierowniczka biblioteki CP regularnie przekazuje informacje o współpracy obu bibliotek swoim władzom w Polsce.

Na zjeździe IFLA² (Berlin 2003 rok), dyrekcja BU zorganizowała wycieczkę, której celem było pokazanie delegatom, jak w praktyce wygląda polsko-niemiecki model współpracy.

Po raz pierwszy, wystąpienia na zjeździe IFLA tłumaczono systematycznie również na język polski. Biblioteka CP wniosła tu swoją fachową wiedzę i aktywnie uczestniczyła w pracach organizacyjnych.

Codzienną praktyką w obu bibliotekach stały się rozmowy ekspertów, organizowanie i przeprowadzanie określonych procesów roboczych i organizacyjnych, opracowywanie mediów według klasyfikacji systematyki regensburskiej dostosowanej przez fachreferentów BU do polskich potrzeb, regularne prace nad klasyfikacją, świadczone przez fachreferentów BU w bibliotece CP oraz szkolenie personelu biblioteki CP przez pracownice i pracowników BU. Odnotowano również pewne sukcesy w pozyskiwaniu środków finansowych spoza budżetu uczelni, gdzie obok licznych sponsorów indywidualnych, pojawiły się środki, pochodzące z UE. We współpracy z firmą SISIS zaprogramowano system polskich znaków dla modułów SISIS, pojawiły się też projekty (rozmowy trwają), aby opracować pełną polską wersję zintegrowanego systemu zarządzania biblioteką. W takim przypadku należałoby oczekiwać, że zastosowany system będzie stosowany także w innych polskich bibliotekach i biblioteka CP będzie odgrywać główną rolę jako przykład dla pozostałych polskich bibliotek w zakresie automatyzacji pracy bibliotecznej.

Równie intensywnie układa się współpraca BU we Frankfurcie nad Odrą z BU w Poznaniu. Obie biblioteki bardzo się starały w poprzednich latach, o obustronnie korzystną współpracę na następujących polach:

- kilkudniowe wymiany pracowników między bibliotekami z możliwością zapoznania się z pracą w poszczególnych oddziałach w instytucji partnerskiej,
- regularna wymiana doświadczeń kierownictwa bibliotek na temat aktualnych problemów w obu krajach,
- organizacja i rozbudowa usług wymiany i dostarczania informacji o pilnie poszukiwanych artykułach z prasy prawniczej z obu krajów,
- organizacja wymiany pism,

² IFLA International Federation of Library Associations and Institutions – organizacja skupiająca 3000 członków w 120 krajach.

- regularna wymiana doświadczeń na temat dalszego rozwoju biblioteki CP.

Po licznych konsultacjach ustalono, że następujące projekty będziemy realizować wspólnie z naszymi partnerami z Poznania i innych polskich miast:

- budowa polsko - niemieckiego portalu informacyjnego (linki internetowe, pełne teksty, komercyjne oferty baz danych
- udział BU we Frankfurcie nad Odrą w naradach naukowych na tematy biblioteczne w bibliotekach w Polsce,
- przeprowadzanie wspólnych posiedzeń na tematy biblioteczne w CP w Słubicach,
- udział BU w Poznaniu w ofercie szkoleń, prowadzonych w BU we Frankfurcie nad Odrą i w BU w Poznaniu,
- udział BU w Poznaniu w wirtualnym katalogu Online, który umożliwi prowadzenie poszukiwań w różnych katalogach w Polsce i w Niemczech,
- digitalizacja starych druków (28.000 tomów) z Viadriny, przewiezionych w roku 1811 z Frankfurtu nad Odrą do Wrocławia.
- budowa Polsko - Niemieckiego Centrum Dokumentacji i Mediów.

Rozwój polsko - niemieckiego portalu informacyjnego

Jednym z podstawowych zadań nowej organizacji było umieszczenie w internecie przejrzystej witryny, przedstawiającej jej obszerną i różnorodną ofertę usługową i informacyjną. BU we Frankfurcie nad Odrą prezentuje obecnie w trybie Online liczne udogodnienia dla użytkowników. Dzięki systemowi OPAC czytelnik może 24 godziny na dobę przeszukiwać katalog elektroniczny (z komputerów zewnętrznych lub ze stanowisk w czytelni biblioteki), przedłużać termin zwrotu książek, zamawiać książki z magazynu, dokonywać rezerwacji oraz sprawdzać stan konta i status wypożyczeń. Poza tym może, w tym samym trybie, zamówić książki w wypożyczalni międzybibliotecznej, a nawet sprawdzić, jaka literatura została zamówiona przez katedry i fachreferentów biblioteki i kiedy zostanie wprowadzona do zbiorów. Możliwe jest również, jeśli czytelnik wyrazi takie życzenie, prowadzenie korespondencji drogą e-mailową (zawiadomienia, monity itp.). W ten sposób obie strony oszczędzają na kosztach przesyłek pocztowych. Publikacje cyfrowe są wykazywane w OPAC, przy czym wśród wyników szukania przy tytule pojawia się URL. Jednym kliknięciem myszki można wtedy bezpośrednio z OPAC uzyskać połączenie z utwalonym techniką cyfrową, pełnym tekstem. W podobny sposób można korzystać z baz danych na CDR i DVD. Z jednego wskazania tytułu publikacji na CDROM lub DVD użytkownik przechodzi bezpośrednio do bazy danych CDROM lub DVD, oferowanej na serwerze Biblioteki poprzez stronę www.

Biblioteka Uniwersytecka już od dawna zwracała uwagę na to, by opracowywana oferta informacyjna obejmowała istniejące dane zapisane także na innych nośnikach. Obecnie, podczas poszukiwań naukowych w internecie na serwerze Biblioteki Uniwersy-

teckiej, generuje się katalog Archiwum Miejskiego we Frankfurcie nad Odrą, katalog Biblioteki Regionalnej i Miejskiej oraz Izby Przemysłowo - Handlowej we Frankfurcie nad Odrą. Następny krok rozbudowy ma zintegrować elektroniczne dane także innych partnerów (na przykład Muzeum Kleista we Frankfurcie nad Odrą). Jest to już bardzo wysoki poziom obsługi czytelnika, który dalej będzie rozbudowywany i doskonalony, tak, aby w jednym systemie informacyjnym móc prezentować różne czasopisma elektroniczne, dokumenty pełnotekstowe, archiwalia, cyfrowe aparaty semestralne (dokumenty do zajęć) i zeskanowane dokumenty, których udostępnianie nie jest ograniczone prawami autorskimi, druki, papiery robocze i pokongresowe, opublikowane poza obiegiem książkowym i bardzo trudno dostępne, które zarchiwizowano w Polsko - Niemieckim Centrum Dokumentacji i Informacji o Mediach w Słubicach. Obok informacji bezpłatnych, znajdują się tu przede wszystkim płatne, bardzo wartościowe informacje, oferowane tylko przez komercyjne bazy danych. Dostępne oferty często nie są wystarczająco wykorzystywane, ponieważ użytkownik chciałby korzystać z oferty informacyjnej, nie wymagającej wielu starań, tak jak się do tego przyzwyczaił.

Gdy chodzi o prawne, gospodarcze i kulturalne aspekty kontaktów polsko-niemieckich, użytkownik powinien mieć możliwość poszukiwania informacji fachowej we wszystkich istniejących formach mediów na jednym portalu i na jednej płaszczyźnie. Nie musi się już uczyć różnych języków i masek. Projektowany program taką właśnie możliwość mu daje. Wykształceni specjaliści informacji Biblioteki Uniwersyteckiej we Frankfurcie nad Odrą i Biblioteki Collegium Polonicum, wspólnie ze wspomnianymi już partnerami, wybiorą odpowiednie źródła informacji, zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne i zintegrują je w projektowanym portalu informacyjnym. Grupa pracowników, zajmująca się projektem będzie, obok prac związanych z licencjami i umowami użytkowania, dbać o to, by oferty informacyjne innych instytucji i komercyjnych dostawców były na bieżąco włączane do systemu. Ważnym zadaniem będzie bezpośrednie przekazywanie dostępu do pełnych tekstów dokumentów UE, informacji o funduszach strukturalnych i inicjatywach UE oraz materiałów informacyjnych o stosunkach między Polską a Niemcami. Wspomniane wcześniej Polsko - Niemieckie Centrum Dokumentacji i Informacji o Mediach i - od lat funkcjonujące w Bibliotece Uniwersyteckiej we Frankfurcie - Europejskie Centrum Dokumentacji, mogą być włączone do planowanego portalu jako dostawcy danych, tak że obecne procesy integracyjne, zachodzące w regionie, dokumentowane w trudno dostępnych publikacjach będą prezentowane użytkownikowi w aspektach gospodarczym, prawnym i kulturalnym w sposób przystępny i technicznie nieskomplikowany. W przypadku stwierdzenia luk informacyjnych, partnerzy mogą sformułować konkretne postulaty, a – jeśli to możliwe – mogą sami zaproponować własne rozwiązania lub próbować uzupełnić portal, korzystając z pomocy instytucji zewnętrznych.

Biblioteka Uniwersytecka we Frankfurcie nad Odrą intensywnie współpracuje nad rozwojem portalu informacyjnego z konsorcjum bibliotek KOBV i Instytutem Konrada Zuse w Berlinie. Nowy, projektowany przez konsorcjum portal, ma również zawierać bogate bazy danych, obejmujące zagadnienia z zakresu szeroko rozumianych związków polsko-niemieckich, co powinno przyczynić się do jego popularności wśród użytkowników. Specjaliści do spraw informacji powinni nie tylko wybierać źródła informacji, oceniać je i przygotowywać, lecz także prowadzić szkolenia użytkowników w Niemczech i Polsce. Bardzo potrzebne byłoby szybkie zorganizowanie centralnej konferencji na temat: „Przekazywanie kompetencji informacyjnych dla polsko - niemieckiej informacji specjalistycznej”, która powinna zainicjować konkretne kontakty, opracować strategie, ujawnić problemy i możliwości ich rozwiązań.

Digitalizacja starych druków Viadriny

Kolejnym projektem centralnym jest digitalizacja starych druków Viadriny, które po zamknięciu Uniwersytetu w roku 1811 zostały przetransportowane statkiem Odrą do Wrocławia. Na podstawie starych katalogów zrekonstruowano informację, że z przetransportowanych statkiem 28 tysięcy tomów, zachowało się jeszcze ok. 5 tysięcy. W bazie danych ujęto wszystkie 28 tysięcy tomów z krótkimi opisami. Do bazy danych wprowadzono zeskanowane podobizny kart tytułowych zachowanych książek. Jubileusz 500-lecia Viadriny uczczono wirtualną rekonstrukcją starego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej. Wykonano to, posiłkując się planami architektonicznymi, znalezione w Archiwum Miejskim. Prezentacja spotkała się z uznaniem publiczności zebranej na jubileuszowych obchodach, specjaliści chwalili zastosowaną tu nową technikę „wirtualnego przeglądania”.

Za pomocą programu, opracowanego przy współpracy z jedną z firm specjalistycznych, można - spacerując wirtualnie wzdłuż regałów w starej bibliotece - szczegółowo zapoznać się z rozstawieniem książek na półkach. Jednym kliknięciem myszki w grzbiet książki można wywołać informację o tytule książki, stronę tytułową a nawet pełen tekst pierwszych, już zdigitalizowanych druków. Projekt ten, przeprowadzony z inicjatywy Katedry Historii Średniowiecznej Europy Środkowej i regionalnej Historii Kultury na Viadrinie (prof. dr Ulrich Kniefelkamp), Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, BIZ we Frankfurcie nad Odrą i wielu innych partnerów jest teraz kontynuowany. Dzięki pomocy finansowej z zewnątrz prowadzi się obecnie próby udostępnienia przez internet odbiorcom specjalistycznym i zainteresowanym osobom prywatnym scanów pierwszych 500 opracowanych tomów.

Cross Border Fibre

24 października 2006 połączono w Słubicach polską sieć PIONIER z niemiecką siecią badawczą przy użyciu wysokowydajnego węzła. Dzięki przepustowości 10 GB/s

można teraz – z zachowaniem najwyższej jakości - przysłać bardzo szybko ogromne pakiety danych i dokumentów. Badacze z Polski i Niemiec będą mogli, dzięki temu połączeniu, współpracować bardziej efektywnie i intensywnie. Informatycy i technicy Uniwersytetu Europejskiego i Collegium Polonicum będą tę możliwość pracy z zainteresowaniem obserwować i aktywnie wspierać.

16 lat po ponownym otwarciu Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, na którym reprezentowane jest ponad 40 różnych narodowości, praca informacyjna i komunikacyjna, ponad państwowymi granicami, stała się codziennością. Bliskość Biblioteki Collegium Polonicum, wspólne korzystanie z centralnego komputera bibliotecznego, połączenie radiowe przez Odrę, zasada wspólnego podejmowania decyzji, jak i ciągłe konsultacje z pracownikami biblioteki w Poznaniu, stworzyły korzystną pozycję wyjściową dla współpracy polsko-niemieckiej. Na tej bazie będą te stosunki kontynuowane. Wraz z ekspansją, będącej jeszcze w budowie Biblioteki CP, dojdą obu stronom nowe wyzwania, które będą musiały być wspólnie podejmowane. Dotychczas osiągnięte wyniki i wypracowane kontakty tworzą korzystną aurę dla rozwiązywania wszelkich problemów, związanych z międzynarodową komunikacją, jakie się w przyszłości pojawią. Pracownicy BIZ będą, we współpracy ze swoimi partnerami, dalej rozwijali infrastrukturę, oferowali coraz więcej usług w sieci, dbali o przyjazny i nakierowany na użytkownika system usług. „Dział produkcji: informacja” jest w krajach ubogich w surowce naturalne szczególnie ważny, biblioteki i jednostki informacyjne będą ze swoimi usługami ważniejsze niż kiedykolwiek. Z zadaniami tymi będziemy musieli się zmierzyć i – jestem o tym przekonany – wspólnymi siłami i pod wspólnym dachem, potrafimy je rozwiązać.

Tłumaczyła Renata Piejko

Polecana literatura:

Degkwitz Andreas, *Neue Anforderungen an die Informationsinfrastruktur von Hochschulen. Dienststruktur und Serviceentwicklung des IKMZ der BTU-Cottbus*. „Bibliothek. Forschung und Praxis“ 29 (2005), s. 333-339.

Degwitz Andreas, *www.tu-cottbus.de/ikmz - was heißt ikmz?* „ABI-Technik“ 25 (2005), s. 32-39.

Degkwitz Andreas, *Convergence in Germany. The Information, Communication and Media Center (ICMC/IKMZ) of Cottbus University*. „Library Hi Tech” 24 (2006), s. 430-439.

Degwitz Andreas, Schirmbacher Peter (Hrsg.) *Informationsinfrastrukturen im Wandel. Informationsmanagement an deutschen Universitäten / Changing Infrastructures for Academic Services*. Bad Honnef 2007.

Deutsche Forschungsgemeinschaft: Informationsverarbeitung an Hochschulen - Netze, Rechner und Organisation. Empfehlungen der Kommission für Rechenanlagen 2001 bis 2005. Bonn 2001.

Happel Hans-Gerd, Twardak Grażyna, *Zwei Hochschulbibliotheken diesseits und jenseits der Oder. Das deutsch-polnische Kooperationsmodell in Frankfurt (Oder) und Stubice.* „Buch und Bibliothek“ 53 (2001), s. 707-713.

Hohoff Andreas, *Bessere Dienstleistungen durch bessere Kooperation in der Universität. Augsburgs IuK-Lösung bezieht Dozenten, Studenten und die Verwaltung mit ein.* „ABI-Technik“ 27 (2007), s. 21-27.

Jäger Thomas, *Die virtuelle Rekonstruktion der früheren Universitätsbibliothek von Frankfurt (Oder) und die Digitalisierung ihrer Buchbestände – ein deutsch-polnisches Gemeinschaftsprojekt.* [w:] *Digitalisieren – internationale Projekte in Bibliotheken und Archiven. Digitalisation – International projects in Libraries and Archives.* Berlin 2007, s. 57.

Symposium „Informationsinfrastruktur im Wandel“. Herausforderungen für die Hochschulen und ihre Informations- und Kommunikationseinrichtungen. 15.09.-16.09.1997 an der Universität Göttingen. Thesen der gemeinsamen Arbeitsgruppe. „Bibliothek. Forschung und Praxis“ 22 (1998), s. 14-17. URL:<http://web.doc.sub.gwdg.de/ebook/aw/infostru/thesen2.htm> (aufgerufen am 24.04.2007).

Wissenschaftsrat: Empfehlungen zur digitalen Informationsversorgung durch Hochschulbibliotheken. Greifswald 2001.

Skróty

ADV	Automatische Datenverarbeitung automatyczne przetwarzanie danych
AMH	Arbeitsgemeinschaft der Medienzentren der deutschen Hochschulen [grupa robocza centrów medialnych na niemieckich uczelniach]
AV	audiovisuell audiowizualny
BIZ	Bibliotheks- und Informationszentrum Centrum Biblioteczno - Informacyjne
CMS	Content Management System
CP	Collegium Polonicum
DBV	Deutscher Bibliotheksverband Niemieckie Stowarzyszenie Bibliotek

DFG	Deutsche Forschungsgemeinschaft Niemieckie Towarzystwo Badawcze
DFN	Deutsches Forschungsnetz
DINI	Deutsche Initiative für Netzwerkinformation [niemiecka inicjatywa na rzecz informacji sieciowej]
DPDMZ	Deutsch-Polnisches Dokumentations- und Medienzentrum Polsko - Niemieckie Centrum Dokumentacji i Mediów
EDZ	Europäisches Dokumentationszentrum Europejskie Centrum Dokumentacji
EU	Europäische Union Unia Europejska
EUV	Europa-Universität Viadrina Uniwersytet Europejski Viadrina
HIS	Hochschulinformationssystem system informacyjny szkół wyższych
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions
IKMZ	Informations-, Kommunikations- und Medienzentrum Centrum Informacji, Komunikacji i Mediów
IP	Internet Protocol
IT	Informationstechnologie technologia informacyjna
KOBV	Kooperativer Bibliotheksverbund [konsorcjum bibliotek naukowych Berlina i Brandenburgii]
MOE	Mittelosteuropa Europa Środkowo - Wschodnia
MS	Microsoft
UB	Universitätsbibliothek Biblioteka Uniwersytecka
URL	Uniform Resource Locator
VoIP	Voice over Internet Protocol
W-LAN	Wireless Local Area Network
ZKI	Zentren für Kommunikation und Informationsverarbeitung in Lehre und Forschung [centra komunikacji i przetwarzania informacji w nauce i pracach badawczych]